

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Навчально-науковий інститут філології, перекладу та журналістики

Кафедра української літератури, методики її навчання та журналістики

Освітньо-професійна програма

Журналістика. Видавнича справа та редагування

Спеціальність 061 Журналістика

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

МОВА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ПРОГРАМИ «ГРОШІ»

НА ТЕЛЕКАНАЛІ 1+1

Студентки Гавриленко Валентини Анатоліївни

Науковий керівник:

к. н. із соц. комунік., доцент кафедри

української літератури, методики її навчання та журналістики

Подолька Надія Степанівна

Рецензент:

к.п.н., доцент кафедри української літератури, методики її навчання та журналістики

НДУ імені Миколи Гоголя

Забарний Олександр Вадимович

Допущено до захисту

Завідувач кафедри української літератури, методики її навчання та журналістики

_____ д.пед.н. Бондаренко Ю. І.

20.06.2021 р.

Ніжин – 2021

Гавриленко В. А. Мова журналістських розслідувань програми «Гроші» на телеканалі «1+1»: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр; спец.: 061 – журналістика; наук. керівник Н. С. Подоляка. Ніжин. НДУ імені Миколи Гоголя, 2021. 58 с.

У роботі розглянуто особливості програми журналістських розслідувань «Гроші» на телеканалі «1+1», наведено факти з історії жанру розглянуто існуючі класифікації методів, використовуваних в журналістських розслідуваннях, охарактеризовано безпеку журналіста в області отримання інформації, досліджено обмеження в отриманні інформації та можливі ненадання інформації журналісту, визначено технологічні характеристики програми. проведено аналіз мови журналістських розслідувань програми «Гроші» на телеканалі 1+1, з'ясовано результативність жанру журналістське розслідування на прикладі програми «Гроші».

Ключові слова: журналістське розслідування, мова, захист інформації, безпека журналіста.

Havrylenko V.A. The language of journalistic investigations of the program «Groshi» on the TV channel "1 + 1": qualification work for a bachelor's degree; special: 061 - journalism; Science. head Podolyaka N.S. Nizhyn. NDU named after Nikolai Gogol, 2021. 58 p.

The paper considers the features of the journalistic investigative program «Groshi» on the TV channel "1 + 1", provides facts from the history of the genre, considers the existing classifications of methods used in investigative journalism, describes the journalist's safety in obtaining information, investigates restrictions on information and possible non-information journalist, the technological characteristics of the program are determined. the language of journalistic investigations of the program «Groshi» on the TV channel 1 + 1 was carried out, the effectiveness of the genre of journalistic investigation was clarified on the example of the program «Groshi».

Key words: journalistic investigation, language, information protection, journalist security.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ.....	8
1.1. Джерельна база та методологія дослідження.....	8
1.2. Історія жанру журналістське розслідування.....	10
1.3. Класифікація методів, використовуваних в журналістських розслідуваннях.....	15
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЖУРНАЛІСТА, ЯКИЙ ПРАЦЮЄ В ЖАНРІ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	20
2.1. Безпека журналіста під час отримання інформації.....	20
2.2. Обмеження в отриманні інформації.....	25
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ (НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «ГРОШІ» НА ТЕЛЕКАНАЛІ 1+1).....	29
3.1. Технічні характеристики, формат програми.....	29
3.2. Аналіз мови журналістських розслідувань програми.....	34
3.3. Результативність журналістських розслідувань.....	40
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Жанр журналістського розслідування передбачає всебічне і докладне дослідження мало вивчених, закритих або ретельно приховуваних тем, в процесі роботи над якими доводиться долати небажання певних структур надати цікаву для журналіста інформацію. Зрозуміло, що найчастіше це не просто зробити, і тоді пошук матеріалу стає не менш захоплюючим, ніж сама тема розслідування. Проте, зазвичай справа не в темі дослідження, а в способах її вивчення й суспільній значимості зроблених висновків.

Значимість журналістських розслідувань для суспільства пояснюється самим характером цього виду діяльності, яка найбільш яскраво характеризує журналістику як засіб безпосереднього соціального контролю, боротьби зі всілякими недугами та негараздами в суспільстві, в тому числі і з корупцією, що вражає сучасне суспільство. Так само журналіст покликаний допомогти і підтримати громадян, інтереси яких пригнічують. Саме в цьому основне призначення журналістики. Але найголовніше для журналіста – розслідувально-творчий підхід до реалізації своїх задумів, постійний пошук, спроби і помилки, застосування нестандартних, своїх прийомів і методів, не виходячи при цьому за рамки чинного законодавства.

Між тим, зазначимо, що розслідувальна журналістика відображає сучасну дійсність, зачіпає актуальні проблеми суспільства. Як не прикро про це говорити, але до сих пір в нашій державі актуальними проблемами були і залишаються злочинність, корупція, наркоманія та багато інших. Журналістське розслідування – один з найскладніших і найнебезпечніших, але ефективних методів журналістики в боротьбі з проблемами суспільства та держави в цілому. У кваліфікаційній роботі за основу ми взяли одну із телепрограм у жанрі журналістських розслідувань, а саме програму «Гроші» на телеканалі 1+1.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в аналізі результативності журналістських розслідувань на прикладі програми «Гроші» на телеканалі 1+1.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- 1) охарактеризувати джерельну базу та методологію дослідження;
- 2) ознайомитися з історією жанру журналістське розслідування;
- 3) розглянути існуючі класифікації методів, використовуваних в журналістських розслідуваннях;
- 4) охарактеризувати безпеку журналіста в області отримання інформації;
- 5) дослідити обмеження в отриманні інформації та можливі ненадання інформації журналісту;
- 6) визначити технологічні характеристики програми;
- 7) провести аналіз мови журналістських розслідувань програми «Гроші» на телеканалі 1+1;
- 8) з'ясувати результативність жанру журналістське розслідування на прикладі програми «Гроші» на телеканалі 1+1.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають щодо мови журналістських розслідувань програми «Гроші» на телеканалі 1+1.

Предметом дослідження є класифікаційні характеристики, особливості жанру, мова журналістських розслідувань (на прикладі програми «Гроші» на телеканалі 1+1).

Практичне значення одержаних результатів та практична апробація. Полягає в тому, що розроблені аспекти теми можуть використовуватись для подальших її досліджень майбутніми журналістами-розслідувачами, редакторами, операторами, сценаристами, монтажерами у роботі над створенням якісного випуску журналістського телерозслідування, а також з метою навчання студентів основам журналістської діяльності.

Структура роботи. Структура бакалаврської роботи підпорядкована меті та завданням дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів,

шести підрозділів, висновків, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки, з них основного тексту – 38 сторінок. Список використаних джерел нараховує 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

1.1 Джерельна база та методологія дослідження

Теоретичною базою дослідження стали наукові праці дослідників, які присвятили свої роботи опису, аналізу та дослідженню такого жанру журналістики як журналістське розслідування. Серед цих праць є роботи таких українських дослідників: М. Василенко, О. Глушко, К. Іванова, В. Марущак, Л. Мочарська, Н. Яблонівська, Н. Нікітіна, В. Полушкіна, В. Сущенко, С. Шебеліст, М. Нетреба А. Яковець.

Взято до уваги результати напрацювань наукових студій науковців за кордоном таких як: Ів Аньєс. Д. Рендол, В. Ворошилов, О. Тертичний.

Для розбору особливостей етапів підготовки сюжетів журналістських розслідувань на телеканалах взято праці науковців Л. Василика, А. Яковця. Використано розбори журналістів-розслідувачів О. Кутоненко, Ф. Сидорука, А. Торбіча, І. Хоменка, О. Хоменюка, та тексти семінарів Інституту масової інформації у Києві і матеріали науковців Інституту розвитку регіональної преси.

Розрізняють філософські і спеціальні методи. Спеціальні методи дуже різноманітні. Але умовно їх можна поділити на спеціальні та загальнонаукові.

Філософський метод, метод наукового пізнання широко використовується журналістами у своїй роботі. Сюди відносяться спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція та ін.

О. Говера та І. Рижай відзначають, що «метод спостереження за поведінкою людей в реальній ситуації також може надати захоплюючу інформацію про взаємодію на рекламу в торговельних центрах, реакції на упаковки, кількість часу, необхідного для реалізації покупки, поведінку покупця в торгових рядах та інші змінні. Всю інформацію під час проведення

спостереження реєструє дослідник в спеціальних формах – листах спостереження» [15, с. 137].

Аналіз та синтез – це «комплексний метод дослідження, що базується на послідовному розчленуванні об'єкту на елементи (аналіз) та з'єднанні окремих його частин в єдине ціле (синтез), який застосовується для вивчення отриманої інформації та виявлення взаємозв'язків, виділення факторів впливу на явище [16, с. 51].

Характеристика методу узагальнення подана Т. Тарахоничем. Він відзначає, що метод узагальнення базується на принципах усебічності та обґрунтованості; «так, принцип обґрунтованості завбачає логічний аналіз об'єкта дослідження з різних аспектів, враховуючи об'єктивні умови його функціонування і взаємозв'язок з іншими процесами та діями. Поряд із ним принцип усебічності дозволяє розкрити об'єкти пізнання не як окремо взяті категорії, а у взаємовідношення з іншими явищами, діями, категоріями та процесами. У ході застосування принципу конкретності взято до уваги, що аналіз певних об'єктів має здійснюватись з урахуванням відповідних умов» [17, с. 124].

Індукція – це спосіб міркування від вузьких суджень до більш загального, створення всеосяжних законів та норм у зв'язку з вивченням окремих явищ та фактів. Вона розпочинається з накопичення знань про якнайширше число в дечому однорідних предметів і подій. Підсумовуючи подібні факти, людина робить узагальнення про відношення даної ознаки всім предметам, що входять у дане судження [18].

Дедукція – це тип міркування від загального судження до вузького твердження, пізнання окремих фактів і подій на підставі знання загальних законів і норм. Різниця між дедукцією та індукцією в різній спрямованості перебігу думок. Підсумовуючи досліджений матеріал, що назбирався, індукція готує основу для створення гіпотез про причину подій, які досліджують, а дедукція, гіпотетично аргументувати отримані індуктивним

шляхом підсумки, зменшує їхній теоретичний характер і перетворює в точне знання [18].

Методологічною основою дослідження стали сучасні методи наукового досягнення:

- метод абстрагування дозволив відступити від малозначних особливостей і рис предмета розгляду та зосередити увагу на дослідженні його найважливіших аспектів;
- метод дедукції послугував у детальному аналізі безпеки журналіста в ході отримання інформаційних даних;
- індуктивний метод дав змогу дослідити обмеження в отриманні інформації та можливі аспекти ненадання інформації журналісту (підпункт 2.2.);
- метод аналізу використаний при аналітичній характеристиці мови журналістських розслідувань програми «Гроші» на телеканалі 1+1, а також з'ясуванні результативності жанру журналістське розслідування на прикладі програми «Гроші» на телеканалі 1+1 (підпункти 3.1., 3.2.);
- використовувався системний підхід, що дозволив дослідити мову журналістських розслідувань в цілому.

1.2. Історія жанру журналістське розслідування

Журналістські розслідування займають чільне місце в засобах масової інформації в усьому світі і є ефективною формою соціального контролю над офіційною владою та інститутами громадянського суспільства. Жанр журналістського розслідування значно збагачує дослідні дії журналіста, покращує способи подання контенту і впливає на форми композиції і стилістичні характеристики тексту.

Результатом можуть бути певні види продукції ЗМІ, такі як «розслідницькі» газети, телепрограми, веб-сайти, документальні книги. Маркер журналістських розслідувань, якщо він з'являється у заголовку,

відразу привертає увагу аудиторії. Це є ознакою публікацій із високим соціальним статусом.

Враховуючи, високий рівень впливу журналістських розслідувань, цей метод використовується не тільки з метою донесення інформації, а й для маніпуляції в передвиборних кампаніях, для додання публікацій псевдосенсаційного характеру в популярній і розважальній журналістиці. З теоретичної точки зору феномен журналістського розслідування не має чіткої і умовної інтерпретації. Однак глибшого розуміння його суті можна досягти через огляд генези походження жанру журналістських розслідувань.

Жанр журналістські розслідування сягає своїм корінням кінця XVIII століття. У цей час американські і британські газети почали ставити під сумнів офіційні дії і шукати інформацію з інших джерел [1].

Такий підхід тривав до 1800-х років, коли в Сполучених Штатах Америки починають з'являтися дрібні газети для масової аудиторії, які відстоювали точка зору, згідно з якою засоби масової інформації можуть служити громадським інтересам, а не особистим інтересам уряду, бізнесу чи окремих осіб.

Наприкінці 1800-х – на початку 1900-х років настала ера вкрай агресивної журналістики, коли журналісти викривали корупцію та посадові злочини з боку уряду і бізнесу. Президент США Теодор Рузвельт в 1906 році назвав журналістів-розслідувачів «збирачами бруду». Т. Рузвельт знайшов цінність в орієнтованих на реформи репортажах про розслідування, але вважав їх ворожими. Він висловив цікаву думку про змагальний підхід у журналістиці, коли порівняв журналіста-розслідувача з персонажем із літературного твору Дж. Беньяна «Подорож паломника із цього світу до того, що гряде», який дивився тільки вниз, постійно розгрібав бруд, а тому не звертав уваги на великі позитивні зрушення [2, с. 154].

У 1960-х і 1970-х роках концепція ЗМІ як противника зміцнилася, оскільки вони повідомляли про глибокі соціальні та політичні зміни в Сполучених Штатах Америки, включаючи рух за громадянські права,

В'єтнамську війну і відставку президента Ніксона. У той же час засоби масової інформації, як друковані, так і телекомунікаційні, також піддавалися критиці, оскільки вони постійно сперечалися і спростовували заяви офіційних осіб [3, с. 43].

Освітлення кожного з цих питань відбувалося за схемою, в якій засоби масової інформації пропагували непопулярні і протилежні погляди, політики і частина громадськості критикували засоби масової інформації і їх повідомлення, а проблеми вирішувалися на користь спочатку непопулярних позицій. Цей період влучно описаний віце-президентом С. Т. Агню, який в 1969 році використав фразу «забобони негативізму», щоб описати незгодних з політикою уряду [4, с. 289].

Протягом 1960-х і 1970-х років соціальні і культурні хвилювання, нові технології (включаючи зростаючий вплив телевізійних новин), зростання антиавторитарний підпільних газет, а також нові закони і юридичні висновки, які звільнили журналістів від колишніх обмежень на практику, в сукупності забезпечували сприятливий клімат для журналістських розслідувань в Сполучених Штатах.

Газети створювали спеціальні слідчі групи, очолювані Лонг–Айленд, New York's Newsday і Boston Globe. Телеканали наслідували цей приклад, створивши і просуваючи I–Teams, а національна мережа CBS створила те, що стало найпопулярнішим телешоу в історії, журнал новин «60 хвилин» [5].

До 1975 року журналістські розслідування перетворилися в зрілу, життєздатну практику в Сполучених Штатах, яка була частиною традиційної журналістики, але відрізнялася від неї, а в 1980–х роках вона стала офіційним стандартом якості американської журналістики.

В середині 1980–х років опитування редакторів газет і продюсерів телевізійних новин показав, що більшість з них розглядають журналістські розслідування як обов'язок засобів масової інформації, а IRE, національна сервісна організація для журналістів-розслідувачів, залучила до своїх лав більше 4000 репортерів і редакторів. Дотримуючись цієї тенденції,

комерційні мережі ABC і NBC, а також суспільне телебачення представили популярні програми, які спеціалізуються на репортажах про розслідування [6, с. 23].

У Канаді, Великобританії, Австралії та скандинавських країнах журналістські розслідування час від часу практикувалися в засобах масової інформації після закінчення Другої світової війни, а з 1960-х років ця практика стала більш витонченою і широко поширеною.

У Великобританії Закон про державну таємницю обмежує журналістські розслідування з питань національної безпеки, хоча внутрішньополітичні викриття часто використовуються як в друкованих, так і в мовних ЗМІ [7]. Данські журналісти допомогли своїм скандинавським і європейським колегам розвинути цю практику. Данська організація журналістських розслідувань і Данський інститут комп'ютерних репортажів, утворені в 1999 році, організували навчання журналістів в Данії і сусідніх країнах.

Протягом решти ХХ століття журналісти з США, Великобританії, Скандинавії та інших країн продовжували розширювати використання методу «журналістського розслідування». У 1980-х і 1990-х роках журналістське розслідування змішується з іншим жанром – ток-шоу, які займали ворожі позиції, засновані на думках, а не на дослідженнях [8, с. 125].

Журналістські розслідування в демократичних країнах Європи, широко практикуються з 1960-х років, як і раніше обмежені законом і звичаями. Європейські країни обмежують доступ до урядових звітів, вимагаючи від журналістів-розслідувачів покладатися в першу чергу на просочилися документи і анонімні джерела. Після розпаду Радянського Союзу і демократизації Східної Європи в 1990-х роках інтерес до журналістських розслідувань зріс, але стримувався обмеженою свободою преси. Більш того, в деяких країнах, особливо в Росії та її колишніх республіках, кримінальні елементи використовували насильство для придушення повідомлень про корупцію в уряді і організованої злочинності.

У менш розвинених країнах Латинської Америки, Азії, Африки і Близького Сходу контроль за пресою часто обмежує практику журналістських розслідувань. У багатьох країнах, навіть коли обмеження преси допускали агресивні засоби масової інформації, вбивства репортерів і редакторів з боку уряду або злочинних елементів і арешти залишалися загрозою на початку ХХІ століття.

Латинська Америка має досвід проведення журналістських розслідувань ще в 1970-х роках, хоча в інших регіонах ця практика розвивалася повільніше. Міжамериканська асоціація преси та Periodistas de Investigación в Мексиці заохочують журналістські розслідування в Латинській Америці, і аналогічні інститути журналістських розслідувань були створені для заохочення такої практики в інших країнах, що розвиваються [9].

Філіппінський центр журналістських розслідувань був заснований в 1989 році для навчання філіппінських репортерів методам журналістських розслідувань в США, для фінансування окремих дослідницьких проєктів і проведення власних розслідувань. На відміну від багатьох країн Південно-Східної Азії, Філіппіни дозволяють доступ до багатьох урядових звітів, що дозволяє проводити журналістські розслідування в пресі країни [10].

У недемократичних країнах журналістські розслідування залишалися особливим видом діяльності на початку ХХІ століття, яким займалися сміливі, ізольовані журналісти, часто всупереч державній цензурі. Проте, журналісти-розслідувачі, що працюють відповідно до обмежувальними законами про пресу і в обхід їх, активно розкривали корупцію та інші соціальні проблеми в Китаї, Туреччині, Болгарії, Ірані, Нігерії, Індонезії та багатьох інших країнах.

1.3. Класифікація методів, використовуваних в журналістських розслідуваннях

Важливою функцією журналістики є створення надійного комунікативного середовища між громадою та публічною галуззю. Члени суспільства, шляхом використання засобів масової інформації формують свою позицію та відношення до різних аспектів, а представники владних структур, суспільно-політичні лідери та ін. – мають змогу впливати на громадську думку, вивчають її розвиток, становлення, що дає змогу приймати відповідні рішення.

Враховуючи описані вище завдання журналістики, нагальним є створення якісних інформаційних та аналітичних журналістських творів, що залежить від вибору та поєднання методів та підходів під час збирання інформації та інтерпретації даних. Відтак, детальне вивчення методологічних аспектів журналістських розслідувань є особливо актуальною та важливою темою.

Як зазначає Н. Громадська, методологія журналістики – це «застосування і системи логічних прийомів, і спеціальних методів дослідження явищ журналістики». Разом з цим, методологія не збігається до накопичення якихось прийомів і типів аналізу, а передбачає «розробку великої системи особливих засад і правил до обстежень об'єктів, тобто проявляється як системне утворення, що визначається не тільки порядком накопичених знань, а й особливостями журналістського способу досягнення подій» [11, с. 15].

Традиційно методологію поділяють на чотири великі області:

- 1) загальна методологія пізнання;
- 2) методи наукового пізнання;
- 3) методологічні основи наукової і творчо-пізнавальної діяльності;
- 4) методологічні принципи викладу.

Робота журналіста вимагає використання різних методів, у тому числі тих, що стосуються використання певних образів, адаптивних методів, серед

яких: «метод із відкритим забралом», «із прикриттям», «роби із себе дурника» тощо. В українському медійному просторі серед журналістів давно відбувся певний розподіл ролевих ігор, наприклад, роль «світської левиці» виконує Катя Осадча, «журналіста-агресора» – Олег Дейнека, «заступниці героїв телесюжетів ТСН» – Алла Мазур, роль «інфантильного юнака» – Роман Вінтонів [12, с. 10].

Цікавою видається думка Н. Бергера, С. Белькова, С. Яцун щодо спільного найменування форм та методів журналістики «внаслідок заміни понять, коли метод журналістської діяльності проголошується жанром (журналістське розслідування); за рахунок вибору всередині існуючих жанрів таких типів, які з професійного боку можуть зараховуватися як брак у роботі журналіста (міні–огляд, міні–рецензія, міні–історія)» [13, с. 31].

Ключова особливість журналістського розслідування дослідження полягає в тому, що воно є телеологічним. Це означає, що воно стосується наперед визначеної мети чи мети. Дослідження проводяться для досягнення мети – вона орієнтована на вирішення проблем.

Інші характеристики журналістського розслідування включають в себе:

1. Гносеологічність – ведеться шляхом пошуку знань з метою встановлення істини, наскільки це можливо, орієнтовно, в аспекті життя.

2. Онтологічність – дослідження реального світу, суспільства чи людства, проводяться з точки зору того, що факти про людство можна встановити та покращити умови життя на основі більш глибокого розуміння явищ у соціальному світі.

3. Методологічність – застосування певних методів та прийомів для збору та аналізу фактів, зібраних для пошуку дійсних знань [14, с. 131].

Процес здійснення журналістського розслідування умовно охоплює наступні етапи:

1. Чітке визначення проблеми.

2. Формулювання орієнтовного рішення проблеми за допомогою гіпотез дослідження або дослідницьких питань, які направляють дослідника до даних, які слід збирати, та літератури для огляду.

3. Збір даних, продиктований гіпотезою дослідження.

4. Аналіз зібраних даних.

5. Інтерпретація аналізу з урахуванням гіпотези чи питання дослідження, таким чином підтвердження або відхилення гіпотези та надання рішення до визначеної проблеми.

Відзначають три головних методи пізнання дійсності, збирання матеріалу в журналістиці.

1. Метод інтерв'ю.

2. Метод спостереження.

3. Метод вивчення документів.

Метод проведення інтерв'ю передбачає наступне: при першій телефонній розмові журналіст має представитися та запитати, із чим людина звернулася; якщо журналіст сам знайшов людей і тему – він повинен пояснити, що звертається з проханням прокоментувати ситуацію, але головний меседж – це допомогти у вирішенні конкретної проблеми . це може стати мотивацією для співрозмовника продовжити бесіду.

Стратегію послідовності запитань слід будувати наступним чином: спочатку варто ставити питання за логічним принципом – тобто дізнатися все про подію або проблему. Надалі, коли вже є певний пласт інформації і журналіст може спрогнозувати, що буде важливим для програми, варто керуватися принципом імпровізації і ставити запитання, які зможуть розкрити найцікавіші випадки у розповіді героя [20, с. 87].

Існує декілька типів інтерв'ю. Структуровані інтерв'ю фокусуються на точності різних відповідей, завдяки яким можна збирати надзвичайно організовані дані. Різні респонденти мають різні типи відповідей на одну і ту ж структуру запитань – отримані відповіді можуть бути проаналізовані

колективно. Вони можуть бути використані для зв'язку з великою вибіркою цільової сукупності.

Напівструктуровані інтерв'ю пропонують журналісту значну свободу для дослідження респондентів, а також підтримку базової структури інтерв'ю. Навіть якщо це керована розмова між дослідниками та респондентами – дослідникам пропонується помітна гнучкість. Журналіст може бути впевнений, що за наявності структури в цьому виді дослідницьких інтерв'ю не буде потрібно багаторазових турів інтерв'ю.

Питання напівструктурованих інтерв'ю готуються до запланованого інтерв'ю, що надає дослідникові час для підготовки та розуміння питань. Це гнучко до певної міри, зберігаючи керівні принципи дослідження. Журналісти можуть висловлювати запитання щодо співбесіди у форматі, який їм більше подобається, на відміну від структурованого інтерв'ю. За допомогою цих інтерв'ю можна отримати надійні якісні дані.

Через неформальний характер неструктурованих інтерв'ю журналістам стає надзвичайно легко спробувати створити дружній зв'язок з учасниками. Це призводить до отримання глибоких деталей без особливих зусиль.

Однак, оскільки в процесі співбесіди немає структури, журналісти витрачають час на проведення цих інтерв'ю.

Методи дослідження документів поділяють на групи:

- якісні, чи традиційні;
- формалізовані, якісно-кількісні, чи контент-аналіз. [22, с. 72].

І. Топалова пропонує здійснювати контент-аналіз документів шляхом застосування таких підходів: «ринковий, економічний, інституціональний, мережевий, функціональний, корпоративний, маркетинговий, технологічний, проектний, управлінський, інформаційний, територіальний» [23, с. 130].

Таким чином, класифікацію методів, використовуваних в журналістських розслідуваннях можна здійснити шляхом їх поділу на філософські та спеціальні. Філософський метод, метод наукового пізнання

широко використовується журналістами у своїй роботі. Сюди відносяться спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція та ін.

Серед спеціальних методів пізнання дійсності, збирання матеріалу в журналістиці виокремлюють: метод інтерв'ю; метод спостереження; метод вивчення документів.

РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЖУРНАЛІСТА, ЯКИЙ ПРАЦЮЄ В ЖАНРІ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

2.1. Безпека журналіста під час отримання інформації

Сприяння безпеці журналістів та боротьба тими, хто їх атакує, є центральними елементами діяльності будь-якої демократичної країни. У середньому кожні п'ять днів журналіста вбивають за донесення інформації до громадськості [1]. Напади на фахівців із засобів масової інформації часто здійснюються в неконфліктних ситуаціях з боку організованих злочинних груп, поліції, співробітників служби безпеки, що робить журналістів однією із найбільш вразливих соціальних груп. Такі напади включають вбивства, викрадення людей, переслідування, залякування, незаконний арешт та свавільне затримання.

За даними Національної спілки журналістів України, упродовж 2017–2019 років зафіксовано 250 інцидентів із застосуванням сили проти журналістів. У 2020 році зафіксували 77 випадків використання фізичної сили стосовно журналістів. Водночас загальне число постраждалих працівників ЗМІ ще вище – 101, бо не рідко зафіксують напади на групи журналістів чи знімальні групи. Збільшення випадків використання фізичної сили стосовно журналістів в першу чергу пов'язують із психологічною напругою в суспільстві, що викликана впровадженими урядовими карантинними обмеженнями [24].

У 2021 році поки що не зареєстровано жодного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 348–1 Кримінального кодексу України, а саме – посягання на життя журналіста. Така ж ситуація спостерігалася і у 2020 році. [25].

У рамках Плану дій ООН щодо безпеки журналістів та питання безкарності, заходи структуровані навколо шести осей:

- 1) встановлення стандартів та формування політики;
- 2) підвищення обізнаності;

- 3) моніторинг та звітність;
- 4) нарощування потенціалу;
- 5) академічні дослідження;
- 6) побудова коаліції [26].

План дій ООН є першим узгодженим зусиллям в системі ООН щодо вирішення цих питань за допомогою багатостороннього та цілісного підходу. План дій спрямований на об'єднання органів ООН, національних органів влади, засобів масової інформації та організацій громадянського суспільства. [27].

Відповідно до положень Декларації про захист журналістів в ситуаціях конфліктів та тиску, «журналісти, які працюють в ситуаціях конфліктів та тиску, без винятку, мають право на повноцінний захист, що передбачають чинне міжнародне гуманітарне право, Європейська конвенція з прав людини й інші міжнародні документи з прав людини» [28].

На міжнародному рівні затверджені й основні принципи захисту фізичної безпеки журналістів:

1. Запобігання – надання практичної інформації та підготовка всіх журналістів, завдяки досвідченим журналістам та спеціалізованих уповноважених органів влади та організацій, зокрема, збройних сил чи поліції; масштабне збільшення серед працівників даної спеціальності існуючих «посібників з виживання»; широке розведення серед представників даної професії інформації про доступність відповідного оборонного обладнання.

2. Страхове забезпечення – журналісти, що трудяться в умовах конфліктів і тиску, мусять мати достатнє страхування на випадок несподіваних тілесних ушкоджень, хвороби, репатріації або смерті. Медіа має простежити та організувати, щоб страхування сталося до відправлення журналістів, що працюють на них, на небезпечні завдання. Журналісти, які працюють не на медіа, повинні укласти договори страхування самостійно.

3. «Гарячі лінії» – журналісти, що чинять за умов конфліктів та тиску, повинні вивчити питання про доречність приватного інформування місцевих бюро Міжнародного комітету Червоного Хреста про своє місцезнаходження, підвищуючи цим способом ефективність «гарячої лінії» в справі пошуку журналістів та запобіганні заходів, що направлені на підвищення їхньої безпеки.

4. Переміщення, листування та особиста інформація – держави-члени стверджують, що журналісти володіють очевидними причинами вільно здійснювати права й головні свободи людини, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини, протоколами відносно до неї і міжнаціональними документами, Стороною яких вони значаться, зокрема: право окремої людини на пошук, одержання і передачу ідей та інформації без залежності від кордонів; право кожної особи на законну свободу переміщення і свободу вибору місця для життя в межах державних територій, і право покидати країну; право кожної людини на дотримання конфіденційності її спілкування онлайн в різних його видах.

5. Секретність джерел – держави-члени, зауважуючи на великому значенні збереження секретності джерел, які використовують журналісти в умовах конфліктів і тиску, повинні організувати захист та повагу до такої таємничості.

6. Засоби зв'язку – держави-члени не мусять забороняти використання журналістами обладнань зв'язку для міжнародної або національної передачі коментарів, новин, ідей, думок та ідей. Їм не варто зупиняти або якимось іншим способом втручатися в такі трансляції.

7. Контроль обмежень – не допускається ніяке втрутання в здійснення прав та свобод, окрім втрутань, що відбуваються згідно умов, виражених у відповідних законодавствах. Кожне втрутання повинно: знаходитися визначеним в законі та висловленим у чітких та зрозумілих термінах; переслідувати правосильну ціль, визначену у належних положеннях документів зі справ прав людини; відповідно до практики

Європейського Суду з прав людини, захист національної безпеки у світлі Європейської конвенції з прав людини є таким правосильним наміром, але не може трактуватись або використовуватись як загальна підстава для обмеження основних прав і свобод, та – значитися необхідним у демократичному соціумі, іншими словами бути відповідній настійній соціальній потребі, ґрунтуватися на достатніх підставах та бути правильним стосовно законно переслідуваній цілі.

8. Допомога та захист – держави-члени повинні надавати вказівки своїм державним силам надавати журналістам необхідні та належні захист і допомогу, якщо в них є необхідність, і відноситься до них, як до цивільних людей, однак не варто застосовувати захист журналістів як причину для обмеження їхніх прав.

9. Недискримінація – держави-члени повинні гарантувати, щоб у взаємовідношеннях іноземних або місцевих, органах державної влади з журналістами діяли несвавільним і недискримінаційним і образом.

10. Доступ на територію держав – держави-члени мають допомогти у доступу журналістів до кінцевої території завдяки терміновій видачі віз та іншої важливої документації, таким самим способом допомагати у ввезенню та вивезенню професійного обладнання.

11. Застосування систем акредитації – державам-членам слід прослідкувати, щоб: акредитація надавала допомогу в реалізації журналістами їхніх функцій в умовах конфліктів і тиску; виконання журналістами їхніх функцій та журналістських свобод не покладалося на акредитацію; акредитація не застосовувалась для обмеження свободи переміщення журналістів або їхнього доступу до інформації; якщо відмова в акредитації може стати результатом обмеження цих прав, такі обмеження повинні точно відповідати вимогам, вказаним вище в принципі; надання акредитації не спирається від проступки зі сторони журналістів, що може обмежувати їхні права й свободи більше; будь-яка відмова в акредитації, що

в результаті обмежує свободи переміщення журналістів чи їхнього доступу до інформації, була б аргументована.

12. Розслідування – за умов конфліктів та тиску держави-члени мають вести розслідування стосовно випадків з порушенням фізичної недоторканості журналістів, які сталися в межах їхньої юрисдикції. Державам-членам слід прикласти зусилля для належного розгляду повідомлень професійних організацій, журналістів та ЗМІ які акцентують увагу на таких випадках, та, при потребі, використовувати всі відповіді подальші дії [29].

Окрім того, Парламентська асамблея Ради Європи просить усіх, хто професійно залучений до питань ЗМІ:

1) створити в межах своїх професійних установ кодекс поведінки журналістів, редакторів і фотографів, робота яких пов'язана з терористичними актами й загрозами, для забезпечення поінформованості населення, але, разом з цим, без зайвого сприяння впливу тероризму;

2) проконтролювати організування навчальних курсів для працівників сфери масової інформації, спрямованих на підвищення обізнаності щодо небезпечної особливості інформаційних повідомлень про тероризм;

3) організувати внутрішню співпрацю, загалом через свої професійні організації, для виключення гонки за особливо сенсаційними новинами і «картинками», що йде в плюс терористам;

4) обминати дії що можуть стати в нагоді терористам, наприклад, збільшення відчуття страху серед населення, який утворюють терористичні дії, або ж надання терористам змоги мати вплив на велику кількість глядачів;

5) стримати себе та не публікувати фотографії, які можуть шокувати людей, або не розповсюджувати зображення терористичних актів, що порушують секретність і гідність жертв або допомагають у збільшенні тероризуючого впливу таких явищ на суспільство, родин жертв та на їх самих; не провокувати соціальне напруження, що прагнуть створити

терористи, через новини та коментарі, варто утримувати себе від розголосу будь-яких висловлювань, які належать до мови ворожнечі [29].

На національному рівні гарантії здійснення журналістської діяльності закріплені у низці нормативно-правових актів, на основі яких були сформульовані загальні поради щодо забезпечення безпеки журналістів. [Додаток 3,4]

2.2. Обмеження в отриманні інформації

Поняття обмеження в отриманні інформації тісно пов'язане із поняттям конфіденційність. Конфіденційність як інтелектуальна концепція розглядається з точки зору трьох дисциплін – філософії, економіки та соціології.

Соціологічні підходи до вивчення конфіденційності наголошують на тому, як збір та використання особистої інформації відображають та підсилюють відносини влади та впливу між окремими людьми, групами та установами в суспільстві.

Інформаційне законодавство України включає в себе Закон України «Про інформацію» і Закону України «Про доступ до публічної інформації». Одні й ті самі визначення у цих Законах не збігаються, а іноді деякі частини можуть суперечити один одному, що сприяє створенню проблеми із реалізацією права на інформацію.

Закон України «Про інформацію» об'єднує поняття інформації про особу. Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про інформацію», інформацією про особистість є «повідомлення чи якась кількість повідомлень про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [30].

Дуже схоже за змістом пояснення міститься у ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних», а саме: «Персональні дані – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [31].

Відповідно ч. 1 ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» «конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено юридичною або фізичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов»[34].

Відгородження від вільного отримання інформації відбувається відповідно закону при дотриманні сукупності кількох, перелічених нижче вимог:

1) тільки в зацікавленості національної безпеки, громадського порядку чи територіальної цілісності з наміром завадити заворушення чи кримінальні правопорушення, для охорони здоров'я населення, для запобігання розголошенню інформації, отриманої цілком таємно, для захисту репутації або прав інших людей або для підтримання впливу і неупередженості правосуддя;

2) розголос таємної інформації завдасть відчутної удару цим інтересам;

3) шкода від опублікування подібної інформації більша за суспільний інтерес в її отриманні.

Окрім того, не може перебувати в обмеженому доступі інформація про розгляд, затвердження і складання бюджетів, кошторисів розпорядників бюджетних коштів та плани їх реалізації і одержувачів бюджетних коштів, а також їх виконання за бюджетними програмами та видатками, розписами, бюджетних зобов'язань або здійснення розпорядження бюджетними коштами у будь-який інший спосіб, планування, здійснення, виконання та формування закупівлі товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти.

Змога зарахувати інформацію до секретної не варто розглядати як єдину достатньо серйозну підставу для заборони журналісту дістатися та переглянути її. Впровадження заборони доступу до якоїсь конкретної інформації за наслідками розгляду запиту на інформацію допускається тільки при умові застосування вимог пунктів 1–3 частини другої статі 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Перераховані пункти вимог є «трискладовим тестом», що має проходити публічна інформація для визначення її або відкритою або конфіденційною. Доступ до інформації може бути обмежено за умови додержання разом усіх трьох підстав.

Щоб визначити можливість обмеження доступу до інформації можна застосувати трискладовий тест за ч. 2 ст. 6 Закону:

1) якщо розпорядник інформації визначив, що інформація, на яку подавався запит, є інформацією закритого доступу, такий розпорядник інформації має встановити вид інформації з обмеженим доступом, за якою звернувся запитувач (секретна служба чи таємна);

2) треба розкрити, чи запитувана інформація має відношення до інтересів територіальної цілісності, національної безпеки, або громадського порядку, чи можливі злочинні акти чи заворушення внаслідок надання доступу до запитуваної інформації, чи в інтересах охорони здоров'я населення обмеження доступу до цієї інформації, чи не потрапить під роздачу імідж або права інших осіб через надання доступу до даної інформації, чи отримана запитувана інформація конфіденційно, чи має вона відношення до питання авторитету, впливу та неупередженості правосуддя.

Якщо на всі поставлені запитання отримана відповідь негативна, розпорядник інформації може надати доступ до запитуваних даних.

3) якщо хоча б на одне із перерахованих вище запитань буде позитивна відповідь – розпорядник даних повинен визначати, чи не буде завдано великої шкоди значенням інтересів через розголошення запитуваної інформації

Якщо відповіддю на вказане питання нестиме негативний характер – розпорядник знань може надати запитувачу доступ до вказаних повідомлень.

Якщо відповідь на це питання позитивна – розпорядник інформації визначає чи значна шкода суспільству та суспільним інтересам від її оприлюднення.

Недостатність кінцевих висновків розпорядника даних щодо присутності хоча б однієї з перерахованих раніше трьох підстав означає, що відмова у доступі до публічної інформації є неаргументованою [35].

Тому, можна узагальнити:

1) таємними вважаються дані щодо фізичної чи юридичної особи, окрім суб'єктів владних повноважень, яка обмежена у доступі цією особою, і крім цього була обмежена законодавством до часу, поки особа не відкриє такі дані з власного бажання;

2) подібна інформація може бути поширеною при бажанні (згодою) відповідної особи у створеному та зазначеному нею порядку згідно передбачених умов, та в інших ситуаціях, вказаних законодавством;

3) законом можливо буде заборона на віднесення певної інформації до закритої у доступі, в тому числі й секретної.

Журналісту досить важливо може бути швидке отримання даних та їх одержання у зручному форматі, адже створення одного журналістського сюжету може включати в себе вивчення для аналізу великого обсягу документів. Через це зручнішою журналіста є варіант направляти запити та отримувати інформацію на електронну пошту.

Виплата відшкодувань за фактичні витрати на копіювання та друк може проходити тільки на підставі акту, що був прийнятий цим розпорядником. Одним неврегульованим питанням залишається питання, чи має право розпорядник вимагати сплату за сканування документів.

Таким чином, журналісту може бути обмежений доступ до конфіденційної, таємної та службової інформації. Водночас, у законодавстві чітко встановлено перелік інформації, доступ до якої не може бути обмежено за жодних обставин.

РОЗДІЛ 3 СУЧАСНА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ (НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «ГРОШІ» НА ТЕЛЕКАНАЛІ 1+1)

3.1. Технічні характеристики, формат програми

«Гроші» – спецпроект на українському телебаченні, який транслювався на телеканалі 1+1, тепер на каналі 2+2, та стосується життя країни і містить соціальні розслідування. За інформацією телеканалу 1+1, програма «Гроші» розкриває хабарників, різні афери в багатьох сферах, розслідує економічні зловживання, а команда передачі на собі перевіряє, як діють різноманітні шахрайські схеми.

Журналісти працюють під прикриттям, ведуть приховані знімання, перевіряють версії та показують зсередини, хто насправді заробляє на людських бідах.

Програму створює департамент журналістських розслідувань телеканалу 1+1.

Основною темою журналістських розслідувань програми «Гроші» є безгосподарність, зловживання владою, аморальні дії, свавілля під усіма його формами та несправедливістю будь-якого виду.

Перший випуск програми «Гроші» потрапив на телеекрани 23 жовтня 2010 року. Її ведучим став Олег Дейнека. У січні, після звільнення Дейнеки 2012 року програму проводили почергово самі журналісти. З вересня 2012 ведучим став Жан Новосельцев. Він вів програму по квітень 2014 року. У 2014 року вів програму «Гроші» на 1+1 цілих п'ять років її креативний продюсер Олександр Дубінський. У вересні 2019 року ведучим програми став Олександр Преподобний, який працює і до цього часу.

Ведучими програми обирають людей, які займають активну громадську позицію. У багатьох людей, які не дивились передачу, а бачили тільки анонси, може скластися враження що це політична передача, але це не так. У програмі «Гроші» підіймаються важливі соціальні теми, які близькі простому

народу. Тобто це може бути матеріал про незаконне будівництво, шахраїв, хабарників на кордонах, та ін. Звісно зачіпаються і політичні теми, але їх кількість не переважає іншим.

На підготовку матеріалів може піти кілька днів, а може піти кілька місяців, тому журналісти готують для передачі одразу кілька тем. Вони мають дуже завантажений графік роботи, аби подати глядачам правдиві факти.

Програма створила свій сайт, де є громадська приймальня, завдяки якому люди можуть поскаржитися на свавілля з боку багатіїв чи шахраїв, а журналісти – зменшити час на пошук теми і одразу приступити до її вивчення та журналістського розслідування.

Для виходу сюжету в ефір кожне розслідування програми «Гроші» починається з офіційних запитів до правоохоронних органів.

Журналістам потрібно мати серйозні докази правопорушення, провести розслідування в рамках закону щоб висновки спиралися на перевірену інформацію, і тільки тоді сюжет вийде в ефір.

Важливими нюансами роботи над програмою «Гроші» це не вірити нікому, не гнатися за сенсаціями та пам'ятати, що кожен, хто прийшов до журналістів – хоче використати для вирішення власних проблем, вмовити працювати проти їх конкурентів чи говорити у передачах про них. Треба розуміти та розрізняти де правда, а де те, що хочуть виставити за правду, перевіряти кожне слово.

Журналісти програми «Гроші» не платять своїм інформаторам та зачіпають серйозні теми, які переважно стосуються впливових корупціонерів, тому їхнє життя потрапляє під ризик. Їх намагалися залякувати безліч разів, через що деяким доводилося змінювати адресу проживання. Ображена сторона тільки й шукає привід щоб подати на журналіста до суду.

Не тільки залякуванням злочинці намагаються вирішити проблему з журналістами програми «Гроші». Одного разу у вересні 2020 року на одного з журналістів напали. Постраждав Дмитро Волков, його жорстоко побили під

власним будинком через тему, яку він готував. Сюжет вийшов в ефір, всупереч нападу, наступного місяця. Нападника шукала міліція, а телеканал оголосив нагороду за інформацію про них – 1млн грн.

Люди, які працюють над програмою «Гроші», створюють сюжети, ведуть розслідування – проробляють величезну роботу, тому й не дивно що передача має кілька заслужених нагород, а саме:

- Премія «Телетріумф-2012» у номінації «Спеціальний репортаж»
- Премія «Телетріумф-2011» у номінації «Спеціальний репортаж»
- Премія «Фаворит телепреси-2012».

25 січня проекти журналістських розслідувань «Секретні матеріали», «Гроші» з ведучим Олександром Преподобним та «Дубінізми» з Олександром Дубінським перейшли на телеканал 2+2. Стало відомо про це від групи «1+1 медіа» 12 січня. Виробництвом програм, як і раніше, продовжить займатися департамент журналістських проектів, який очолює Максим Шиленик. Серед програм, над якими працює департамент також є проект «Українські сенсації», який поки що залишиться на телеканалі.

Перехід стався тому, що телеканал 1+1 має зосередитися на інших телепроектах, серіалах та розважальному контенті, які мають набирають хороші рейтинги для каналу.

Усі програми виходять українською мовою, але чомусь на YouTube каналі «Гроші» назви сюжетів таких програм як «Гроші», Секретні матеріали», «Дубінізми» та «Українські сенсації» вказуються російською мовою.

За 2021 рік уже вийшли в ефір 18 випусків. Кожен випуск вміщує від чотирьох сюжетів, тобто за цей рік уже проведено близько 75 журналістських розслідувань.

Глядачі та коментатори каналу на YouTube іноді кажуть що програма не діє, або ж журналісти створили сюжет, він потрапив у ефір та й забули про розслідування. Насправді це не так. У 2021 році було кілька розслідувань, які мали продовження, деякі отримували два сюжети, деякі більше.

22 березня 2021 року вийшов 48 випуск програми «Гроші», який містив сюжет під назвою «Як людина, яка не порушила ніякого закону, стала заручником». Історія про 39-ти річну Едіту Балог, яка хотіла отримати дієздатність. Ще зимою 2020 року вона звернулася у Фейсбуці до програми «Гроші» з проханням допомогти їй. Все життя Едіта знаходилася в українських державних системах виховання сиріт. Більше за все жінка мріяла отримати дієздатність щоб мати змогу працювати та самостійно обирати як їй жити, але їй поставили діагноз олігофренія(форма розумової незрозуміності) і закрили в Мукачівському психоневрологічному інтернаті. Вона опинилася серед психічно хворих людей, і сама боялася стати однією з них. Олександр Іваницький зв'язався з лікаркою яка її обстежувала та отримав словесні докази що Едіта здорова. Після цього журналіст поїхав у заклад де утримують жінку щоб поговорити з нею. Працівники всіляко намагалися завадити цьому, а вечором Едіта зателефонувала журналісту, але замість розмови було чути лише крики, як виявилось в неї намагалися через фізичне насилля забрати телефон. Наступного дня коли журналісти прийшли в заклад власник та його дружина агресивно себе вели та виганяли журналістів, тому їм довелося написати заяву до поліції, але це також не допомогло вдруге зустрітися з Едітою. Тоді журналіст звернувся до голови Закарпатської обласної ради, який допоміг у цьому питанні. Сюжет закінчився тим що жінка мала поїхати в квітні щоб отримати працездатність.

Другий сюжет був про те, як завдяки програмі «Гроші» жінка поїхала проходити психологічно експертизу в Одесі, щоб її визнали дієздатною. Результати поки що не відомі, але як тільки буде результат, програма розповість про нього.

Майже кожен випуск програми зачіпає тему контрабанди та митниці, де обертаються велика суми. Однією темою для журналістських розслідувань став скандальний митник Олександр Щуцький. Він отримав хабара у розмірі 700000 євро. Журналісти вирішили розкрити за що митник отримав такі гроші, від кого та які шахрайські схеми він здійснює. Тема Олександра

Щуцького отримала три сюжети у 57, 58 та 59 випусках, тобто журналісти й надалі слідкують за цією справою.

Ще одним розслідуванням цього року, яке отримало продовження стала тема виселення багатіїв, які не законно проживають на державних землях у таких елітних історичних районах як Конче-Заспа та Пуца-Водиця. 14 травня президент Володимир Зеленський заявив про початок роботи над цим питанням. 31 травня вийшов перший сюжет у 56 випуску на цю тему. Журналісти розслідували хто незаконно проживає, чому так неочікувано піднялося це питання, та з кого розпочнеться виселення. У сюжеті подали прізвища людей, які там незаконно проживають, та показали умови. Другий сюжет у наступному 57 випуску 7 червня став продовженням розслідування та розкриттям тих, хто почав виселятись.

Як бачимо журналістські розслідування не зупиняються навіть після виходу сюжетів.

Тематику журналістських розслідувань програми «Гроші» можна поділити на 5 пунктів: політика, шахрайські схеми, суспільство, статки багатіїв, контрабанда і митниця. [Додаток 11]

3.2. Аналіз мови журналістських розслідувань програми

У теперішньому часі та його умовах для кожної медіа-фірми за головну мету не просто написання чи зняття сюжету про якесь явище, подію чи особистість, а структурувати матеріал таким чином, щоб інформація дійшла до глядача й змогла його зацікавити.

У публіцистичних ЗМІ цій особливості сприяє слово, що займає одне з найголовніших місць, адже воно являється способом формулювання авторських індивідуальності та позиції – важливих показників жанрів цього виду. Отже із перетворенням аналітичних підсумкових новин в інформаційно–публіцистичні роботи тексти мовців та репортерів почали наповнюватися фігурами та тропами, що надають ідеї автора влучності, виразності та яскравості.

Відхилення від характерного раніше фактологічного та нейтрального варіанту викладу інформації дає підсилити естетичні й емоційні впливи на глядачів: результативна комунікація заснована саме на емпатії. Усе це відповідає й лідируючим особливостям інфотейнменту, що здійснює розважальну й гедоністичну функції. Яскрава лінгвістична тактика не тільки приносить задоволення реципієнту, а також залучає його до гри слів, яку використовує сам автор.

Мовна особистість журналіста – це поєднання креативних здібностей і лінгвістичних компетенцій, які він реалізує у своїй діяльності. Місія журналіста передбачає свідоме ставлення до мовленнєвої практики та мовної поведінки.

Творче самовираження реалізується в сукупності багатьох важливих чинників у ЗМІ:

- виборі теми;
- переконливих аргументів;
- логічного викладу думок;
- глибокої філологічної освіти.

Мовне мистецтво, на відміну від живопису, музики, скульптури, акумулює всі зорові, слухові, дотикові та емпатичні відчуття в універсальному знакові – слові. Вибір слова щодо відтворення чуттєвих і змістових сенсів, його грамотне використання у відповідному контексті виділяє журналіста-інтелектуала з-поміж інших учасників форумів, круглих столів, аналітичних чи розважальних програм.

Мала форма в журналістиці, як і в інших видах мистецької роботи, є нелегким завданням, так як автор має тільки обмеженою кількістю слів чи фраз висловити своє міркування емко і яскраво [37, с. 40].

Мова журналістських розслідувань виконує наступні функції: 1) номінативна (називна); 2) когнітивна (пізнавальна); 3) комунікативна; 4) дескриптивна; 5) акумулятивна; 6) формування й формулювання думки; 7)

культуроносна; 8) інтеграційна; 9) духовна; 10) репрезентативна; 11) референтна; 12) емоційна; 13) виразова; 14) експресивна; 15) естетична; 16) імпресивна; 17) персвазивна; 18) апелятивна; 19) метамовна.

Саме через це в процесі написання анонсів та утворенні назв сюжетів робітники ЗМІ застосовують тропи, стилістичні фігури та прийоми. [38, с. 10].

Назва матеріалу – це, у більшості випадків, 1–3 слова, іноді – ціле речення. Тому при розробці назви журналісти дуже часто беруть до уваги прецедентні тексти. Це словосполучення та фрази, вагомі для тієї чи іншої людини в пізнавальному й емоційному аспектах, вони несуть надособистісний характер, добре відомі у її оточуючому суспільстві, приміром попередникам і сучасникам, і такі, мова до яких відтворюється не один раз в спілкуванні людей. [39, с. 128]

Такі види знакових фрагментів можуть включати в себе фразеологізми, приказки, гасла різних епох, прислів'я, назви літературних творів, відомі анекдоти, жарти, пісенних композицій, телепрограм, кіно цитати, бренди, тощо.

I. Авторський колектив програми «Гроші» у якості назви своїх сюжетів воліє використовувати риторичні запитання, що мають яскраве соціально–політичне забарвлення. Наприклад:

1. Як за рахунок пенсіонерів Ахметов прибирає до рук найбільші стратегічні об'єкти України? («Гроші», випуск 1 від 02.09.2019 року).

2. Що насправді впарюють українцям в магазинах «Конфіскаат»? («Гроші», випуск 1 від 02.09.2019 року).

3. Як на українсько–польському кордоні продають довідки про проходження митниці? («Гроші», випуск 1 від 02.09.2019 року).

4. Кого з народних депутатів лякає скасування недоторканності? («Гроші», випуск 2 від 02.09.2019 року).

5. Чи надовго Порошенко затримається у Верховній Раді? («Гроші», випуск 2 від 02.09.2019 року).

6. Чиї резонансні кримінальні справи з часів Петра Порошенко так і не були розкриті? («Гроші», випуск 2 від 02.09.2019 року).

7. Чому глава Нацради з питань телебачення і радіомовлення звільнився після перемоги Зеленського? («Гроші», випуск 2 від 02.09.2019 року).

8. Як перебудувати Шулявський міст за 568 млн грн – Рецепт від Максима Микитася («Гроші», випуск 3 від 16.09.2019 року).

9. Бізнес на онкохворих: Як в Україні перепродують онкопрепаратів за завищеними цінами? («Гроші», випуск 3 від 16.09.2019 року).

10. Битва за корвалол: чому через це знищується економіка України кому це вигідно? («Гроші», випуск 3 від 16.09.2019 року).

11. Як мер Ірпеня Володимир Карплюк здійснював афери на сотні мільйонів гривень? («Гроші», випуск 3 від 16.09.2019 року).

12. Як влаштовують свінгерські вечірки в центрі Києва? («Гроші», випуск 3 від 16.09.2019 року).

13. Хто саботує боротьбу з корупцією на митниці і інспекція архітектурних об'єктів в Києві? («Гроші», випуск 7 від 21.10.2019 року).

14. Скільки українці можуть заробити на доносах на корупціонерів? («Гроші», випуск 7 від 21.10.2019 року).

15. Хто протидіє боротьбі з корупцією на митниці? («Гроші», випуск 7 від 21.10.2019 року).

16. Як Порошенко причетний до відключення води у Вінниці? («Гроші», випуск 7 від 21.10.2019 року).

17. Як працює лотерейний бізнес і хто стоїть за азартними клубами в Україні? («Гроші», випуск 7 від 21.10.2019 року).

II. Наступний прийом зацікавити глядача – анонс. Він втілює ряд функцій, найперша – попереджати глядача про щось, що укладено в самому значенні слова анонс в перекладі із французької. К. Туркіноа вважає, що афункція анонса в підготовці очікувань глядачів, фіксуванні успіху, супроводжує явище оцінними вираженнями [40, с. 80].

Наведемо наступні приклади:

1. Як працює ринок корейських машин в Україні («Гроші», випуск 55 від 24.05.2021 року).
2. Як працюють схеми розлучення в інтернеті («Гроші», випуск 55 від 24.05.2021 року).
3. Які контрабандні схеми прокручують митники на Поліській митниці («Гроші», випуск 55 від 24.05.2021 року).
4. Наймодніша схема приховування корупційних доходів, яка використовується чиновниками («Гроші», випуск 55 від 24.05.2021 року).
5. Де відпочивали топ–політики і депутати під час травневих свят («Гроші», випуск 54 від 17.05.2021 року).
6. Хто і як перетворював наших людей на рабів («Гроші», випуск 54 від 17.05.2021 року).
7. Чи готові українські бойові катери до холодної війни з Росією («Гроші», випуск 54 від 17.05.2021 року).
8. Як Гроші врятували звичайну жінку з лікарняного рабства («Гроші», випуск 54 від 17.05.2021 року).
9. Хто і що буде на прибережній смузі («Гроші», випуск 53 від 26.04.2021 року).
10. Як одеські контрабандисти Кравченко і Чудаков обкрадають нас з вами («Гроші», випуск 53 від 26.04.2021 року).
11. Як міні–нафтопереробні заводи використовують заборонені хімічні домішки («Гроші», випуск 53 від 26.04.2021 року).
12. Як розпізнати, що у вас ігрова залежність («Гроші», випуск 53 від 26.04.2021 року).
13. Як Микола Тищенко знову порушує локдаун («Гроші», випуск 52 від 19.04.2021 року).
14. Навіщо Путін стягує війська до українських кордонів («Гроші», випуск 52 від 19.04.2021 року).

15. Скільки коштує витягти людину з полону ДНР («Гроші», випуск 52 від 19.04.2021 року).

16. Баширова і Петрова оголосили в розшук у Чехії («Гроші», випуск 52 від 19.04.2021 року).

17. Хто з нардепів найбагатший в біткоіни? («Гроші», випуск 52 від 19.04.2021 року).

18. Як чоловіки заробляють мільйони на своїх уміннях і хобі в Ютубі («Гроші», випуск 52 від 19.04.2021 року).

III. Характерною рисою мовлення українських інформаційно-публіцистичних робіт є певне поєднання розмовно-побутового із різними книжними стилями.

Така стильова розбіжність використовується для впливу на глядачів через транслявання оцінки й іронічні коментарі. Наприклад:

1. Хто винен в тому, що у вашій квартирі будуть холодні батареї.
2. Скільки витратили партії і кандидати на свої передвиборні програми.
3. Як українські аферисти світового масштабу виманили у європейців близько 200 мільйонів євро.
4. На яких аферах наживаються брокерські контори.
5. Як пластичні хірурги збагачуються на нещастях своїх клієнтів.
6. Які обіцянки мери українських міст так і не виконали.
7. Національна академія наук України почала здавати в оренду вільні приміщення.
8. Скільки боргів МВФ нам доведеться повернути в цьому році.
9. Скільки грошей деруть за іспити з простих моряків.
10. Коли Україна перестане залежати від російських нафтопродуктів.
11. Аферисти в інтернеті: як фірми виманюють гроші на псевдохворих.
12. Що таке помилково негативні тести на коронавірус.
13. Як деякі фірми обкрадають людей під час карантину.
14. Куди поділися гроші, виділені на будівництво меморіального музею революції.

15. Куди поділи наші гроші, заплановані на боротьбу з коронавірусів.

16. Хто наживається на підйомі одеського танкера і на Олександрівському кінному заводі.

17. Хто з чиновників вирішив зазіхнути на незайману природу в Бакоті.

18. Як люди Януковича хочуть збагатитися за Олександрівський кінний завод в Луганській області.

19. Хто винен в тому, що в аптеках майже неможливо знайти медичні маски.

20. Як чиновники відмивають кошти з будівництва доріг під час карантину.

Під впливом новин, у якій інформація подається у розважливій формі, утворився звичай і інших виражальних методів таких, як шуми та музичний супровід. На сьогодні неможливо уявити телепрограми без музичного супроводу.

Новинна інформація має свої особливості подачі, тому за всіма правилами шум та музику в інформаційному жанрі телебачення використовують з особливою засторогою. Музичний супровід як правило мають заставки, анонси й початок чи закінчення програми. Щодо самих сюжетів, то в середині них перебуває тільки внутрішньокадрова музика та інтершум.

Для аналізу мови журналістських розслідувань було переглянуто вісімнадцять випусків програми «Гроші» 2021 року та близько дванадцяти випусків попередніх років. Разом кількість переглянутих випусків становить близько тридцяти

3.3. Результативність журналістських розслідувань

Журналістське розслідування є найбільш перевіреним інструментом розслідування. І дійсно, преса не може претендувати на титул «четвертої гілки влади» за відсутності цього жанру, який представляє один із основних

жанрів на практиці. Журналістське розслідування прагне не тільки повідомляти факти найбільш точно, але й особливо розкривати правду.

Розслідування ґрунтується на абсолютній необхідності доказів для підтвердження фактів, які він представляє. Не існує розслідування без доказів, обґрунтування, доведення, аргументація та використання засобів міркувань.

Загалом слідство розглядає справи, пов'язані з державними справами викривати аномалії, пов'язані із ситуаціями з неповноцінними показниками, порушеннями, владою зловживання особами чи установами, незаконні вигоди або приховані невдачі тощо.

Журналісти програми «Гроші» прагнуть відповісти на три запитання:

1. Хто відповідальний за дисфункціональні закономірності, що досліджуються? Людина чи група людей, чи установа?

2. Хто виграє від даної ситуації? Людина, група людей, установа чи установи ...?

3. Хто жертва? Людина, група людей, установа ...?

Особа / організація, відповідальна за дисфункцію, може бути тією, хто отримує вигоду (особа, яка обходить закон, щоб поліпшити своє власне становище), точно так само винним може бути інший, ніж бенефіціар. Може виникнути нерегулярна ситуація існувати з метою заподіяння шкоди комусь, або це може виникнути випадково.

Відповідаючи на запитання «хто несе відповідальність?» Питання, розслідування має на меті визначити ступінь прямої відповідальності зацікавлених сторін, щоб уникнути становлення порочного циклу «колективної або спільної відповідальності», який є часто є приводом для «пом'якшення» останніх та уникнення покарання.

У його визначенні як інструменту розслідування телепрограми «Гроші» можна побачити такі варіації, а саме: «що», «хто», «де», «коли», «як» і «чому». Їх можна перекласти як: «що саме сталося?», «Хто саме бере участь у проблемі чи справі?», «Коли відбулися факти чи події, які були предметом

розслідування?», «Де відбувалися факти чи події?», «Як відбувалися факти чи події, місце або як вони точно розгорнулися?», і «Чому в цьому розвинулась справа».

Тим не менше, існує загальна тенденція концентруватися у розслідуванні на питанні «чому» як загальній методологічній спрямованості (на противагу «як», що надихає на орієнтацію розслідування). Через орієнтацію «чому», розслідування стосується причинно-наслідкових зв'язків між різними елементами та даними та розміщує їх у своїх пояснювальних контекстах.

Для того, щоб проводити розслідування, журналіст повинен мати такі елементарні вміння і навички:

- 1) знати закони своєї країни про вільний доступ до інформації;
- 2) вміти користуватися звичайними довідниками;
- 3) послуговуватися особистими контактами і зв'язками;
- 4) спиратися на необхідну комп'ютерну грамотність.

Довіра до джерел відіграє важливу роль у проведенні розслідування плодів та забезпечення його журналістської прибутковості. Це пояснює ключове значення ретельного складання списку джерел та розподілу їх на джерела інформації та секретів та на тих, хто може збагатити методологію роботи (спосіб отримати конкретний доступ до певної інформації або полегшити доступ до даного джерела).

А також повинен бути перелік інформаторів, які можуть надати нові підказки у розслідуванні складений. Через них журналіст може виміряти відгомін, залишений слідством він диригує з числа зацікавлених сторін.

Журналіст повинен переконати своїх джерел у своїй повній відданості робити добро використання інформації, яку вони йому передають, підкреслюючи її важливість у більшій мірі добре сфокусованого висновку.

Якщо журналіст зрозуміє, що розслідування, яке він проводить, має історичну або документальну цінність, він може вибрати для цього присвятити книгу. У цьому випадку слідство залишає сферу журналістики та

стає частиною історичних записів. Це сказав журналіст не повинен видавати таку книгу, якщо він у цьому не впевнений ефективність його методології та обґрунтованість висновків його запиту. У цій справі слідство повинно бути достатньо насиченим і охоплювати всі аспекти, і тільки тоді тема заслуговує на публікацію у вигляді книги. Цей слідчий тип має справу, як правило, з питань, що мають важливе значення.

Чи дійде розслідування до ефіру, залежить перш за все від того, наскільки серйозні докази вдалося знайти журналістам. Тож розслідування має бути проведено «чисто», в рамках закону, а висновки повинні спиратися на перевірену інформацію. Кожне розслідування «Грошей» починається з офіційних запитів до правоохоронних органів.

Репортери «Грошей» паралельно розроблюють декілька тем. На підготовку одного сюжету може знадобитися кілька днів, а інші теми ведуться місяцями.

Щоб показати розслідування зсередини, журналісти часто працюють під прикриттям, вживаються у шахрайські схеми, влаштовують провокації та ведуть приховані зйомки. Оскільки використання прихованих камер заборонено, репортери «викручуються», знімаючи на мобільний телефон, вмикаючи диктофон тощо. Для програми важливо показати сам факт правопорушення, тому вони можуть влаштовуватися на роботу, чи поводитися як люди, які повідомляють про свавілля. Глядачі бачать кадри з порушеннями і довіра до програми зростає.

Після виходу кожної своєї програми журналісти програми «Гроші» дотримуються наступного алгоритму:

- 1) очікування на реакцію суспільства та правоохоронних органів,
- 2) порушення дізнання через органи прокуратури,
- 3) засідання суду;
- 4) покарання винних.

Після виходу сюжетів у ефір, викрили та спинили низку схем шахраїв та корупціонерів, ув'язнили, звільнили і покарали чимало посадовців, зокрема:

1. Спеціалізована антикорупційна прокуратура відкрила справу щодо незаконного збагачення Олега Ляшка.

2. Генеральна прокуратура відлучила від праці заступника начальника департаменту з розслідування особливо важливих справ у галузі економіки Дмитра Суса.

3. Офіс Генерального прокурора відкрив справу проти менеджерів ВО «Батьківщина» через неправдиву інформацію у фінансовому звіті.

4. 32,5 млн. бюджетних грн вийшло зекономити завдяки повторному тендеру, який відбувся в результаті розслідування.

5. Запорізький міський голова звільнився зі Служби безпеки України та оприлюднив декларацію.

6. Національне антикорупційне бюро України розпочало роботу над розслідуванням щодо обґрунтованості формули «Роттердам+», звільнення Дмитра Вовка.

7. Генеральний прокурор Юрій Луценко звільнив старшого слідчого Офісу Генерального прокурора та фігуранта розслідувань «Наших грошей» Дмитра Суса.

8. Суд наділив НАБУ обов'язком розслідувати справу чиновника, який не задекларував російський бізнес дружин, та злочинну роздачу нагородної зброї посадовцями МВС.

9. Спеціалізована антикорупційна прокуратура завела справу про незаконне збагачення Юрія Шеремета.

10. Детективи Національного антикорупційного бюро України заарештували Руслана Журила зі звинуваченням у розкраданні 300 млн. грн.

11. Суд змусив Харківську прокуратуру розкрити справу проти Миколи Черьомухіна.

12. Голова окружного адмінсуду Києва знявся з конкурсу до нового Верховного суду.

13. Генеральний офіс прокурора розпочав розслідування про незаконне відчуження майна АК «Київводоканал» на користь фірм, що контролюються біглим экс–президентом Віктором Януковичом.

14. Детективи НАБУ розпочали розслідування факту зловживання службовим становищем на ДП «Краснолиманська».

15. Суд повернув незаконно приватизовані за часів экс–міністра Дмитром Табачником 2 будівлі Міністерству освіти та науки України.

16. Фонд соціального страхування відмінив важливий тендер аж на третину мільярда.

17. Антимонопольний комітет скасував «мобільний» тендер на 72 млн., в результаті нового вдалося зекономити 40 млн. бюджетних коштів.

18. Звільнили головного закупівельника «Укрзалізниці» Данила Мізіна.

19. Поклали початок перевірці закупівель КМДА ліків для онкохворих.

20. Відкрили кримінальне провадження за незаконні страхові договори «Укрзалізниці».

21. ГПУ розпочала кримінальне провадження щодо фігурантів сюжету «Наших грошей» в керівництві «Укргазвидобування».

22. Антикорупціонери з КМДА розпочали розкриття справи щодо земельних ділянок архітектора Юрія Тація.

23. Звільнили Людмилу Єрхову – начальника управління планово–фінансової діяльності, внутрішнього контролю та аудиту, бухгалтерського звіту.

24. Заарештовано керівників Державного підприємства «Укрмедпроектбуд» та ТОВ «Укрпрофмед», що підозрюються у шахрайських схемах, пов'язаних із будівництвом клініки Охматдит.

25. Тютюновий бізнесмен з розслідувань «Грошей» оплатив 300 мільйонів штрафу до бюджету.

26. У офісі одного депутата Тригубенка, учасника вугільного розслідування «Грошей», НАБУ вилучили більше 4 млн. грн.

27. Суддя що має квартиру в Іспанії Олег Горбатенко звільнився з посади.

Таким чином, можна зробити висновок, що програма «Гроші» виконує важливу соціо-політичну функцію, що виявляється у її спроможних результатах.

ВИСНОВКИ

Журналістські розслідування займають чільне місце в засобах масової інформації в усьому світі і є ефективною формою соціального контролю над офіційною владою та інститутами громадянського суспільства. Жанр «журналістські розслідування» значно збагачує дослідні дії журналіста, покращує способи подання контенту і впливає на жанри, форми композиції і стилістичні характеристики тексту. Жанр «журналістські розслідування» сягає своїм корінням кінця XVIII століття. У цей час американські і британські газети почали ставити під сумнів офіційні дії і шукати інформацію з інших джерел. До 1975 року журналістські розслідування перетворилися в зрілу, життєздатну практику в Сполучених Штатах, яка була частиною традиційної журналістики, але відрізнялася від неї, а в 1980-х роках вона стала офіційним стандартом якості журналістики. Протягом решти XX століття журналісти з США, Великобританії, Скандинавії та інших країн продовжували розширювати використання методу «журналістського розслідування». Журналістські розслідування в демократичних країнах Європи, широко практикуються з 1960-х років.

Класифікацію методів, використовуваних в журналістських розслідуваннях можна здійснити шляхом їх поділу на філософські та спеціальні. Філософський метод, метод наукового пізнання широко використовується журналістами у своїй роботі. Сюди відносяться спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція та ін.

Серед спеціальних методів пізнання дійсності, збирання матеріалу в журналістиці виокремлюють: метод інтерв'ю; метод спостереження; метод вивчення документів.

На основі дослідженої національної та міжнародної нормативно-правової бази були сформульовані загальні поради щодо забезпечення безпеки журналістів.

Інформаційне законодавство України складається із Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Одні й ті ж визначення у цих Законах не ідентичні, а іноді частково суперечать один одному, чим створюють проблеми із реалізацією права на інформацію. Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог: 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Не може бути обмежено доступ до інформації про складання, розгляд і затвердження бюджетів, кошторисів розпорядників бюджетних коштів та плани використання бюджетних коштів одержувачів бюджетних коштів, а також їх виконання за розписами, бюджетними програмами та видатками, взяття розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів бюджетних зобов'язань або здійснення розпорядження бюджетними коштами у будь-який інший спосіб, планування, формування, здійснення та виконання закупівлі товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти.

Для журналіста вкрай важливим є отримання інформації швидко та у зручному форматі, адже написання одного журналістського матеріалу може вимагати аналізу великого обсягу документів. Тому бажаною для журналіста є можливість направляти запити та отримувати інформацію електронною поштою.

Яскраві лінгвістичні прийоми не тільки приносять задоволення глядачеві, а також залучають його до гри слів, до якої вдається автор. Назва сюжету – це найчастіше за все 1–3 слова, зрідка – ціле речення. Тому при створенні цих елементів журналісти дуже часто звертаються до прецедентних текстів. Це словосполучення й фрази, значущі для тієї чи іншої особистості в пізнавальному й емоційному аспектах, мають надособистісний

характер, тобто добре відомі й її широкому оточенню, зокрема попередникам і сучасникам, і, нарешті, такі, звернення до яких відновлюється неодноразово в дискурсі мовної особистості.

Окрім того, використовуються такі архітектурні форми як: анонс, еkleктизм, який проявляється в поєднанні різних книжних стилів із розмовно-побутовим.

Новинарна інформація має свою логіку подання, тому музика й шуми використовуються з особливою обережністю. Звуковий супровід зазвичай мають заставки, анонси й початок або закінчення програми. Що стосується самих сюжетів, то в середині них існує лише внутрішньокадрова музика й природні звуки, тобто інтершум.

Розслідування ґрунтується на абсолютній необхідності доказів для підтвердження фактів, які він представляє. Не існує розслідування без доказів, обґрунтування, доведення, аргументація та використання засобів міркувань. Основною темою журналістських розслідувань програми "Гроші" є безгосподарність, зловживання владою, аморальні дії, свавілля під усіма його формами та несправедливістю будь-якого виду. У всіх цих випадках журналісти програми «Гроші» прагнуть відповісти на три запитання: Хто відповідальний за дисфункціональні закономірності, що досліджуються? Людина чи група людей, чи установа? Хто виграє від даної ситуації? Людина, група людей, установа чи установи ...? Хто жертва? Людина, група людей, установа ...?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Investigative Journalism. *UNESCO* : офіційний вебсайт. URL: <https://en.unesco.org/investigative-journalism> (дата звернення: 28.05.2021).
2. Аксельрод А. Теодор Рузвельт. 7 законів сучасного лідера. Vivat : Харків, 258 с.
3. Овсієнко Л. М. Історія журналістики : навчальний посібник / Переяслав–Хмельницький : «Видавництво К С В», 2015. 214 с.
4. Клінтон Г. Важкі рішення. Наш формат : Київ, 2016. 544 с.
5. TV Guide Name. *CBS NEWS* : офіційний вебсайт. URL: <https://www.cbsnews.com> (дата звернення: 28.05.2021).
6. Історія зарубіжної журналістики : навчально–методичний посібник / Т. В. Хітрова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2019. 145 с.
7. *Official Secrets Act. Legislation of Great Britian* : офіційний вебсайт. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk> (дата звернення: 28.05.2021).
8. Банаян А. Треті двері. Як розпочинали кар’єру найуспішніші люди сучасності. КМ–Букс : Київ. 328 с.
9. Freedom of the Press. *Inter American Press Association* : офіційний вебсайт. URL: <https://en.sipiapa.org/contenidos/home.html> (дата звернення: 28.05.2021).
10. History. *Philippine Center for Investigative Journalism* : офіційний вебсайт. URL: <https://en.sipiapa.org/contenidos/home.html> (дата звернення: 28.05.2021).
11. Громадська Н. А. Методологічні аспекти політичної журналістики. *Наукові праці. Політологія*. 2017. Вип. 285. С. 14–18.
12. Звєгинцова М. Е. Майкл Щур: гра як стратегія подолання псевдокомунікації. *Вісник ХДАК*. Випуск 53. 2018. С. 9–15.
13. Белькова С. В., Яцун С. М. Причини та наслідки жанрових трансформацій у сучасних друкованих ЗМІ (теоретичний аспект). *Держава та регіони*. 2018. № 4. С. 28–37.

14. Пархитько О. Журналістське розслідування на одеському телебаченні (на прикладі телепроекту «Нормально» на «7 каналі»). *Діалог : медіа студії*. 2017. № 23. С. 129–143.
15. Говера О., Рижий І. Якісні дослідження в рекламі : теоретичні аспекти. *Поліграфія та видавнича справа*. 2019. № 1 (77). С. 135–143.
16. Андреева Н. М., Зіньковська Д. В. Використання методів маркетингового аудиту при прийнятті стратегічних рішень на підприємствах. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 2. С. 50–55.
17. Тарахонич Т. І. Методологічний інструментарій наукового пізнання. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 118–126.
18. William M. K. [Research Methods. Knowledge Base](https://en.sipara.org) : офіційний вебсайт. URL: <https://en.sipara.org> (дата звернення: 28.05.2021).
19. Scientific Method. [Stanford Encyclopedia of Philosophy](https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method/) : офіційний вебсайт. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method/> (дата звернення: 28.05.2021).
20. Петрина Л. В. Методика проведення інтерв'ю у форматі соціального ток-шоу на прикладі програми "Говорить Україна". *Інтегровані комунікації*. 2017. Вип. 14. С. 84–88.
21. Фольтович В. Коробчинський М., Чирун Л., Висоцька В. Метод контент-аналізу текстової інформації інтернет-газет. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Комп'ютерні науки та інформаційні технології*. 2017. № 864. С. 7–19.
22. Кузьміч Т. О. Використання медіаосвітніх методів під час формування критичного мислення учнів. *Педагогічний альманах*. 2017. Вип. 36. С. 70–75.
23. Топалова І. А. Теоретичні основи формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2 (56). С. 129–134.
24. 77 інцидентів. У 2020 році зафіксовано зростання фізичної агресії

до журналістів. *Національна спілка журналістів України* : офіційний вебсайт. URL: <http://nsju.org/novini/77-inczydentiv-u-2020-roczy-zafiksovano-zrostannya-fizychnoyi-agresiyi-do-zhurnalistiv-nszhu/> (дата звернення: 28.05.2021).

25. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі. *Офіс Генерального прокурора* : офіційний вебсайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st (дата звернення: 28.05.2021).

26. План дій ООН щодо забезпечення безпеки журналістів та проблемі безкарності. *Організація Об'єднаних Націй* : офіційний вебсайт. URL: <https://en.unesco.org> (дата звернення: 28.05.2021).

27. Safety of Journalists. *UNESCO* : офіційний вебсайт. URL: <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists> (дата звернення: 28.05.2021).

28. Про захист журналістів в умовах конфліктів і тиску : Декларація Комітету Міністрів Ради Європи від 03.05.1996 року. *Рада Європи* : офіційний вебсайт. URL: <https://rm.coe.int/16806b5970> (дата звернення: 28.05.2021).

29. Про захист журналістів в умовах конфліктів і тиску : Рекомендація NR (96) 4 Комітету Міністрів Ради Європи від 03.05.1996 року. *Рада Європи* : офіційний вебсайт. URL: <https://rm.coe.int/16806b5970> (дата звернення: 28.05.2021).

30. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657–XII. *Верховна Рада України. Законодавство* : офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.05.2021).

31. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року № 2297–VI. *Верховна Рада України. Законодавство* : офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.05.2021).

32. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). *Верховна Рада*

України. Законодавство : офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.05.2021).

33. Дейкун І. В. GDPR чи Закон України «Про захист персональних даних» – що ефективніше? *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 63. С. 217–221.

34. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 року. *Верховна Рада України. Законодавство* : офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.05.2021).

35. Трискладовий тест: як працює і коли застосовувати. *Доступ до правди* : : офіційний вебсайт. URL: <https://dostup.pravda.com.ua> (дата звернення: 28.05.2021).

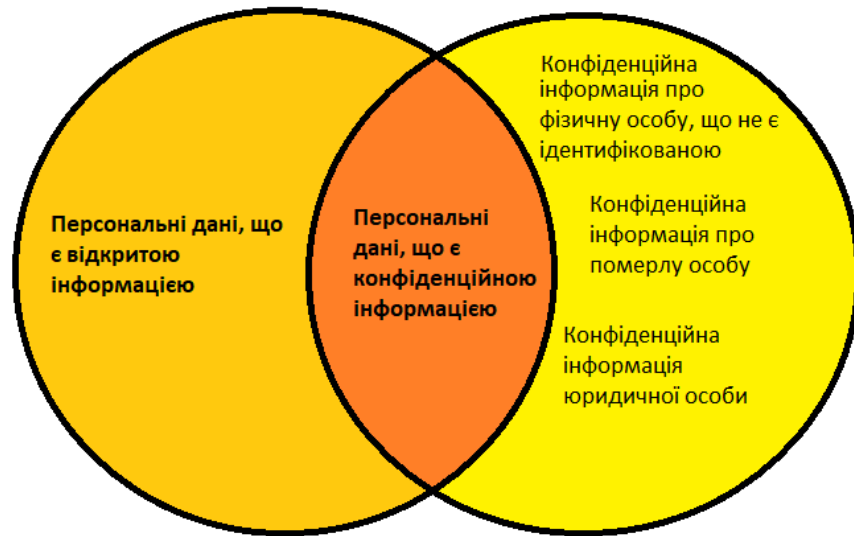
36. Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2011 року № 740. *Верховна Рада України. Законодавство* : офіційний вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.05.2021).

37. Бурдіна Е. О. Вплив інфотейнменту на композиційний елемент «синхрон» в інформаційно–публіцистичних телепроектах. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXIII Всеукр. наук.– практ. інтернет–конф. (Переяслав–Хмельницький, 20–21 трав. 2016 р.). ПереяславХмельницький, 2016. Вип. 23. С. 49–50.

38. Бурдіна Е. О. Гра з формою: новітні тенденції в подачі інтерв'ю та некоментованих відео. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Соціальні комунікації*. Харків, 2016. № 9. С. 9–16.

39. Бурдіна Е. О. Інфотейниент як соціокомунікативне явище в сучасних українських інформаційно–публіцистичних телепроектах : дис. ... канд. н. із соц. комун. : 27.00.04 / Харків, 2017. 257 с.

40. Туркіна К. М. Структурно–композиційні особливості анонса. *Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського* : офіційний вебсайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116> (дата звернення: 28.05.2021).

Співвідношення між відкритою інформацією та інформацією з обмеженим доступом

КРОКИ ДЛЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ВАШИХ ПРАВ

1 КРОК

ЗВЕРНІТЬСЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ДО ОСОБИ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ НЕПРАВОМІРНУ ОБРОБКУ ВАШИХ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЧЕРЕЗ ЗВЕРНЕННЯ ЧИ ЗАПИТ

Письмовий запит має містити:

- 1 ІНФОРМАЦІЮ ПРО ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я ТА ПО-БАТЬКОВІ
- 2 ІНФОРМАЦІЮ ПРО МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ (МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ)
- 3 РЕКВІЗИТИ ДОКУМЕНТА, ЩО ПОСВІДЧУЄ ФІЗИЧНУ ОСОБУ, ЯКА ПОДАЄ ЗАПИТ

У ЗВЕРНЕННІ/ЗАПИТІ ВИ МАЄТЕ ПРАВО, ЗОКРЕМА:

- 1 ВИМАГАТИ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО МЕТУ І ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ОБРОБКИ ВАШИХ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ
- 2 ВИМАГАТИ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТРЕТІХ ОСІБ, ЯКИМ ПЕРЕДАЮТЬСЯ ВАШІ ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ
- 3 ВИМАГАТИ ОТРИМАННЯ ЗМІСТУ СВОЇХ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ
- 4 ПРЕД'ЯВИТИ ВМОТИВОВАНУ ВИМОГУ ІЗ ЗАПЕРЕЧЕННЯМ ПРОТИ ОБРОБКИ СВОЇХ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ, ЗМІНИ АБО ЗНИЩЕННЯ СВОЇХ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

ВАЖЛИВО: ЗАФІКСУЙТЕ ВАШЕ ЗВЕРНЕННЯ АБО ЗАПИТ

РОБІТЬ ТА ЗБЕРІГАЙТЕ ЗНІМКИ ЕКРАНА (СКРИНШОТИ) У РАЗІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЛИСТУВАННЯ/ОБМІНУ ПОВІДОМЛЕННЯМИ В МЕСЕНДЖЕРАХ, ЧАТАХ, МОБІЛЬНИХ ДОДАТКАХ

НАДСИЛАЙТЕ ПИСЬМОВІ ЗАПИТИ РЕКОМЕНДОВАНИМИ ЛИСТАМИ З ОПИСОМ ВКЛАДЕННЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ КОРИНЦІВ ПОШТОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ, ВІДОМОСТЕЙ ЩОДО ТРЕКІНГУ ПОШТОВОГО ВІДПРАВЛЕННЯ, А ТАКОЖ ОТРИМАНИХ ВІДПОВІДЕЙ

ЗДІЙСНЮЙТЕ ФОТО-, АУДІО- ТА ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПРИ ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВАХ ТА ПРИ ОСОБИСТОМУ СПІЛКУВАННІ, ТОЩО

2 КРОК

ЧЕКАЙТЕ НА ВІДПОВІДЬ ОСОБИ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ОБРОБКУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

ОСОБА, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ОБРОБКУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ, ЗОБОВ'ЯЗАНА НАДАТИ ВІДПОВІДЬ НА НАЛЕЖНО ОФОРМЛЕНИЙ ЗАПИТ ПРОТЯГОМ 30 КАЛЕНДАРНИХ ДНІВ

30 КАЛЕНДАРНИХ ДНІВ.

Заходи щодо захисту персональних даних

У РАЗІ ВІДСУТНОСТІ ВІДПОВІДІ/НЕСВОЄЧАСНОЇ ВІДПОВІДІ/ПРОДОВЖЕННЯ ПОРУШЕННЯ ВАШИХ ПРАВ

3 КРОК

**ЗВЕРНІТЬСЯ ДО УПОВНОВАЖЕНОГО
ВЕРХОВНОЇ РАДИ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

 1 До звернення **ОБОВ'ЯЗКОВО** додайте докази, наприклад, документи, що підтверджують :

- ІГНОРУВАННЯ ВАШИХ ВИМОГ/ЗАПИТІВ
- НАДАННЯ НЕПОВНОЇ/НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ТОЩО

 2 Додайте копії ваших угод/договорів, якщо вони містять * ІНФОРМАЦІЮ ЩОДО ПРОЦЕСУ ОБРОБКИ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ, А ТАКОЖ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН ЩОДО ТАКИХ ПРОЦЕСІВ

* ЗА ВАШИМ БАЖАННЯМ ОСОБИСТА ІНФОРМАЦІЯ ТА УМОВИ ДОГОВОРУ/УГОДИ, МОЖУТЬ БУТИ ЗАРЕТУШОВАНІ

ВАЖЛИВО: Звернення до Уповноваженого має бути обґрунтованим та документально підтвердженим. Уповноважений не проводить слідчі чи розшукові дії, а також пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні дії

Особливості захисту персональних даних

Контрабандные схемы на Полесской таможне, схемы развода в интернете и рынок корейских машин – Гроші

Фрагмент описового матеріалу

Почему украинцы вынуждены ездить на ужасном общественном транспорте

Використання риторичних запитань у програмі «Гроші»

[#гроші](#) [#гроші2019](#) [#гроші1](#)

Полиция поймала ресторан «Гавана» за нарушение карантина выходного дня в Киеве

Використання анонсу у програмі «Гроші»

#гроші #гроші2019 #гроші1

Как работает рынок каннабиса в Украине

Використання розмовної еклетики у програмі «Гроші»

#Деньги #гроши2020 #гроши1

Налоговое цунами: что ждет малый бизнес и какие товары будут расти в цене

Використання метафор у програмі «Гроші»

#Деньги #гроши2020 #гроши1

Ужгород vs. Сумы: журналисты "Грошей" проверили, чей мэр честнее

Використання протиставлення у програмі «Гроші»

Тематика журналістських розслідувань програми "Гроші" за 2021 рік

